

Trysil kommune
Postboks 200
2421 TRYSIL

Trondheim, 24.03.2017

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2016/11113

Saksbehandler:
Veronica Sahlén

Avslag på søknad om fellingstillatelse på ulv - Trysil kommune

Miljødirektoratet avslår søknad fra Trysil kommune om fellingstillatelse på samtlige ulver i Slettåsreviret i kommunen. Det er ikke mistanke om unormal atferd på ulvene i området som medfører fare for mennesker.

Sakens bakgrunn

Miljødirektoratet mottok 15. mars 2017 fra ordføreren i Trysil kommune (søker) om skadefelling av samtlige ulver i Slettåsreviret.

I søknaden vises det til at kommunens innbyggere og besøkende har krav på å leve under trygge og gode betingelser, og at det at ulvene i området opptrer nært bebyggelse og boliger reduserer bolysten. Ordføreren mener videre til at hele Slettåsflokken opptrer med en uønsket, unormal og nærgående atferd og ønsker dermed uttak av hele flokken.

I søknaden vises det til at Trysil kommune forventer at normal atferd defineres ut fra innbyggernes ståsted og ikke med utgangspunkt i ulvens ståsted. Søker anfører at Slettåsflokken har oppholdt seg i området over tid og viser liten skyhet og at det fra spor vises at den gjentatte ganger har beveget seg på gårdstun og tett inntil bebyggelse og benytter veier og skiløper for å ta seg fram.

Søker anfører videre at nærgående rovdyr skaper utrygghet i lokalbefolkningen som fører til at aktivt bruk av natur og omgivelser begrenses. Det anføres også at ulv kan utvikle en nærgående atferd når den ikke opplever å ha fiender eller blir skremt, som på sikt fører til mer nærgåenhet og mer opplevd utrygghet blant lokalbefolkningen.

Søker legger til grunn at dagens naturmangfoldlov § 18 første ledd bokstav c gir det nødvendige rettsgrunnlag for vedtak om felling i denne saken. Søker anfører i dette sammenheng til at bestemmelsen gir adgang til vedtak om felling "for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning". Søker mener at terskelen for felling i denne saken er for lengst nådd.

Miljødirektoratet viser for øvrig til søknaden i sin helhet.

Lovgrunnlaget

Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) og forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) danner den juridiske rammen for Miljødirektoratets vedtak i saken.

Naturmangfoldlovens formålsbestemmelse (§ 1) lyder:

«Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.»

Etter naturmangfoldloven § 5 er det et mål at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Tiltak etter naturmangfoldloven skal imidlertid avveies mot andre viktige samfunnsinteresser, jf. § 14. En slik avveining skal ikke medføre at målet i § 5 fravikes, men at tiltaket vil kunne medføre at målet i § 5 nås på en annen måte eller i et annet tempo enn hvis naturmangfoldet hadde vært eneste hensynet å ta, jf. prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning. Naturmangfoldloven § 5 og prinsippet om geografisk differensiert forvaltning er konkretisert gjennom §§ 3 og 4 i rovviltforskriften og gjennom den regionale forvaltningsplanen for rovvilt i enhver region.

Etter naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i lovens §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Naturmangfoldloven §§ 8 til 10 og § 12 er omtalt senere i vedtaket.

Det vises til naturmangfoldloven § 18 første ledd c), jf. rovviltforskriften § 13, jf. §§ 1, 2 og 3, hvor det fremgår:

Naturmangfoldloven § 18 (annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk etter vurdering av myndighetene):

Kongen kan ved forskrift eller ved enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk (...) c) for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning (...)

Vedtaket etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte.

Rovviltforskriften § 1 (Formål):

Formålet med denne forskrift er å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Innenfor en slik ramme skal forvaltningen også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Forvaltningen skal være differensiert slik at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltarter.

Forskriften skal sikre en forvaltning som vektlegger forutsigbarhet og lokal medvirkning.

Rovviltforskriften § 2 (Definisjoner)

(...)

d) Ulvesone: Østfold, Oslo, Akershus med unntak av kommunene Hurdal, Eidsvoll, Nannestad, Ullensaker, Skedsmo og Gjerdrum, de deler som ligger vest for Glomma av kommunene Nes, Sørumsund og Fet, samt Nittedal øst for Nitelva, Hedmark med unntak av kommunene Nord-Odal, Stange, Hamar, Løten, Ringsaker, Stor-Elvdal, Rendalen, Engerdal, Folldal, Alvdal, Tynset, Tolga og Os, de deler som ligger vest for Glomma av kommunene Åsnes, Våler, Elverum, Åmot, Kongsvinger, Grue og Sør-Odal, samt de deler av Trysil kommune som ligger nord for en rett linje fra der Senna renner ut i Trysilelva til der kommunegrensen mellom Trysil og Engerdal gjør en vinkel ved Litlskorhøa.

Rovviltforskriften § 3 (Nasjonale bestandsmål og bestandsovervåking):

I Norge skal det årlig være 65 ynglinger av gaupe, 39 ynglinger av jerv og 13 ynglinger av bjørn. Det skal være 4-6 årlige ynglinger av ulv. 3 av disse skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge. Ynglinger utenfor ulvesonen skal medregnes. Der en del av reviret ligger i Sverige skal en yngling medregnes med en faktor på 0,5.

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt skal gi data om status og utvikling i rovviltbestandene, herunder også beskrive det antall årlige ynglinger som er dokumentert i regionene. Metodikk, datagrunnlag og resultater skal være offentlig tilgjengelig.

Rovviltforskriften § 13 (Miljødirektoratets myndighet til å fatte vedtak om felling og jakt):

Miljødirektoratet kan fatte vedtak om skadefelling, kvote for betinget skadefelling, kvote for lisensfelling av gaupe, jerv, bjørn og ulv eller kvotejakt på gaupe av eget tiltak eller etter søknad. Direktoratet kan fatte slike vedtak også der bestanden ligger under det fastsatte bestandsmålet for en region eller for landet. Det er et vilkår at slik felling eller jakt ikke er skadelig for bestandens overlevelse. Dessuten er det et vilkår at det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning, jf. forskriften § 1 og § 6.

Foreligger en vedtatt forvaltningsplan for vedkommende region, jf. forskriften § 6, kan direktoratet delegerer myndighet for kvote på lisensfelling eller kvotejakt på gaupe etter første ledd annet punktum til rovviltneemnden eller fylkesmannen etter en konkret vurdering i det enkelte tilfelle.

Vedtak om felling som berører familiegruppe eller revirmarkerende par av ulv der deler av reviret ligger i Sverige, skal fattes etter kontakt med svenske myndigheter.

All irregulær avgang av vedkommende rovviltart innenfor den aktuelle regionen belastes den kvote som er bestemt av Miljødirektoratet.

For vedtak etter denne paragraf kan Miljødirektoratet i særlige tilfeller bestemme at fellingsoppdrag skal gjennomføres i regi av offentlig myndighet. Tilsvarende kan direktoratet eller den direktoratet bemyndiger som alternativ til felling iverksette særskilte tiltak for å skremme eller avskrekke bestemte individer av rovvilt fra uønsket adferd.

Direktoratet eller den det bemyndiger kan, uten hensyn til de regler som ellers gjelder, av eget tiltak iverksette felling av vilt, når dette anses nødvendig for å ivareta offentlige interesser av

betydning, herunder å forhindre skade på person, vesentlig skade på eiendom som ikke omfattes av viltloven § 12 og § 13, eller skade på naturlig fauna, flora eller økosystemer, jf. viltloven § 14a.

Politiske og forvaltningsmessige rammevilkår:

Det nasjonale bestandsmålet for ulv er 4-6 ynglinger av ulv i Norge, hvorav 3 skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge. Ynglinger utenfor ulvesonen skal medregnes, og der en del av reviret ligger i Sverige skal en yngling medregnes med en faktor på 0,5. Det vises til Innst. 330 S (2015-2016).

I rovviltforskriften § 4 fremkommer det at det nasjonale bestandsmålet for ulv deles mellom region 4 (Oslo og Akershus) og region 5 (Hedmark).

Direktoratet viser til Representantforslag 163 S (2010-2011), og Stortingets behandling av dette den 17. juni 2011 hvor det ble inngått et nytt enstemmig rovviltforlik. Av rovviltforliket i 2011 fremgår det innledningsvis at norsk rovviltforvaltning fremdeles skal skje innenfor rammen av bestemmelsene i naturmangfoldloven og Stortingets behandling av denne, Berrkonvensjonen og den todelte målsettingen etter rovviltforliket av 2004, og den videre oppfølging av dette. Dette er også videreført i Meld. St. 21 (2015-2016) Ulv i norsk natur, og Stortingets behandling av denne (Innst. 330S (2015-2016)).

Kunnskapsgrunnlaget

Generelt om uttak av rovvilt:

Naturmangfoldloven og Bernkonvensjonen setter de overordnede rammebetingelsene for uttak av rovvilt, og Stortinget har i rovviltforliket i 2011 presisert at norsk rovviltforvaltning skal skje innenfor rammen av disse bestemmelsene. Bernkonvensjonens artikkel 9 er sentral hva gjelder adgang til uttak av rovvilt for å beskytte bestemte interesser. Bestemmelsen inneholder to generelle vilkår i tillegg til flere spesielle vilkår. For at det skal kunne gjøres unntak fra artiklene 6 og 7 og gis tillatelse til felling av rovvilt, må begge de generelle vilkårene være oppfylt samt ett av de spesielle vilkårene. Det første generelle vilkåret er at det ikke finnes noen annen tilfredsstillende løsning. Det andre generelle vilkåret er at unntaket ikke vil være skadelig for bestandens overlevelse. De mest aktuelle vilkårene i vurdering om uttak av rovvilt er at unntaket skal avverge alvorlig skade på blant annet husdyr og tamrein, eller at det er i interesse om allmenne helse og sikkerhetshensyn, luftsikkerhet eller andre overordnede samfunnsinteresser.

Bestemmelsen er gjennomført i naturmangfoldloven § 18, som slår fast at det ved forskrift eller enkeltvedtak kan tillates uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk bl.a. for å avverge skade på husdyr og tamrein, eller for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning. Vedtak om uttak kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte.

Om skadefelling:

Skadefelling er en skademotivert felling av enkeltindivider av rovvilt for å stanse eller forhindre en skadesituasjon. Skadefelling skal ikke brukes for å redusere bestandens utbredelse eller størrelse. På lik linje med alt uttak av rovvilt er det et vilkår å vurdere om andre tiltak vil ha tilfredsstillende effekt for å stanse eller forebygge skade, og at uttaket ikke vil være til skade for bestandens overlevelse. Hvilke andre tiltak som vurderes vil være avhengig av type situasjon hvor felling kan

være aktuelt, f. eks. tidlig nedsanking av tamdyr og beite innenfor rovdyravvisende gjerder, eller tiltak for å prøve å endre en uønsket atferd gjennom blant annet skremmeforsøk. Skadefelling skal unngås dersom andre løsninger kan redusere eller eliminere det aktuelle problemet, og dette vurderes også etter prinsippet om differensiert forvaltning.

Skadefelling er også et tilgjengelig virkemiddel i tilfeller hvor bestemte enkeltindivider av rovvilt har utviklet en særlig problematisk eller uønsket atferd. Miljødirektoratet viser til Prop. 63 L (2016-2017) *Endringer i naturmangfoldloven (felling av ulv m.m.)* og avsnitt om Klima- og miljødepartementets vurderinger av det juridiske handlingsrommet for uttak av ulv, hvor naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c behandles (s. 67-69). Departementet viser til at uttak etter denne bestemmelsen kan skje i tilfeller der det er dokumentert at særskilte individer utgjør en reell trussel mot mennesker, og det vises til NOU 2004:28 s. 590 hvor eksemplifiseringen peker i retning av situasjoner der det er konkret risiko for personskade. Etter departementets vurdering gir hverken den språklige forståelsen av "helse- og sikkerhetshensyn", lovforarbeidene eller etablert forvaltningspraksis støtte for at frykt for rovvilt (ulv) i seg selv kan være grunnlag for felling etter denne bestemmelsen. Når det gjelder hvorvidt innskrenket livsutfoldelse på grunn av frykt for rovvilt for en større gruppe mennesker og over tid kan anses å berøre offentlige interesser for vurdering av uttak etter bestemmelsen på bakgrunn av "andre offentlige interesser av vesentlig betydning", har departementet konkludert med at:

"Interessene må, som det fremgår, være av vesentlig betydning. Når det gjelder hensynet til naturmangfold, er dette markert som en svært viktig offentlig interesse, gjennom beskyttelsen i Grunnloven § 112. Dette taler for at det skal mye til for å tillate felling etter dette alternativet i § 18. Spesielt gjelder det innenfor ulvesonen, der terskelen for felling skal være høy".

Om overvåking av ulv og bestandssituasjonen i Norge og ulvesonen:

Rovdata har ansvaret for formidling, drift og utvikling av Det nasjonale overvåkningsprogrammet for rovvilt. Rovdata er den sentrale leverandør av data om status og utvikling i rovviltbestandene til alle forvaltningsledd. Ulvebestanden overvåkes ved å dokumentere antall familiegrupper og revirmarkerende par i Skandinavia, og i Norge regnes alle individer i familiegrupper og antall ynglinger. Overvåkingen utføres i perioden 1. oktober til 31. mars.

Siste endelige rapport om bestandsstatus av ulv i Skandinavia for vinteren 2015/2016 forelå 1. juni 2016 hvor det framgår at bestandsstatus for ulv er 41 familiegrupper, hvorav 7 helnorske familiegrupper med dokumentert yngling, 4 familiegrupper i grenserevir med dokumentert yngling og 30 familiegrupper i helsvenske revir. Dette er over det nasjonalt fastsatte bestandsmålet på 4-6 årlige ynglinger i Norge, hvorav minst 3 ynglinger skal være innenfor revir med hele sin utbredelse i Norge. Av revirmarkerende par ble det registrert 29 revirmarkerende par i Skandinavia (24 i Sverige, 4 i Norge og ett på tvers av riksgrensen). Dette er en markant økning i den norske delen av bestanden fra tidligere år. Sett til det totale antallet familiegrupper og revirmarkerende par i Skandinavia er dette likevel omtrent likt tidligere år, selv om antall familiegrupper har gått ned.

For vinteren 2015/2016 ble bestanden beregnet til 430 ulver i Skandinavia (hvorav ca. 340 i Sverige). Det ble registrert 65-68 ulver i helnorske revir og minst 25 ulver på tvers av riksgrensen. Døde ulver i løpet av overvåkingsperioden trekkes fra disse tallene.

Rovdata publiserte en foreløpig statusrapport for ulv i Norge 16. februar 2017. Rapporten viser til at det i perioden 1. oktober 2016 - 15. februar 2017 er dokumentert totalt 84 - 91 ulver i Norge, inkludert de ulver med verifisert (38-41) eller usikkert (8-12) tilhold på begge sider av riksgrensen. Så langt er det 38 ulver som har hefnorsk tilhold. Det er foreløpig påvist tre hefnorske ynglinger (valpekull født i 2016) i revirene Letjenna, Osdalen og Julussa. Det er også påvist yngling i Aurskog hvor grensestatus foreløpig er uavklart. Det er i tillegg påvist yngling i 3 - 5 grenserevir, inkludert Slettåsreviret. Døde ulver i løpet av perioden trekkes fra disse tallene. Neste foreløpige statusrapport for ulv i Norge vil foreligge 15. april 2017.

Det foreligger betydelig kunnskap om den samlede belastningen ulvebestanden blir utsatt for, jf. naturmangfoldloven § 10. Ulvebestanden er ikke avgrenset av tilgjengelig areal. Utover enkelte påkjørsler skjer avgangen av voksen ulv i hovedsak gjennom lisensfelling og skadefelling, slik at miljøforvaltningen i stor grad har oversikt over den samlede belastningen. I perioden fra 1. oktober 2016 (start på lisensfellingsperioden 2016/2017) til dags dato er det registrert 10 døde ulver i Norge, hvorav 8 innenfor region 4 og 5 (www.rovbase.no). Et ungdyr fra Slettås forlot reviret i oktober 2016 og ble skutt i Sverige i november 2016.

Når det gjelder føre-var-prinsippet, jf. naturmangfoldloven § 9, kommer dette til anvendelse i situasjoner hvor man ikke har tilstrekkelig kunnskap tilgjengelig. Etter Miljødirektoratets syn er ikke dette tilfelle i denne saken.

Om arealdifferensiering i rovviltregionene:

Av rovviltforliket i 2011 fremgår det at soneinndelingen må forvaltes tydelig. Det vil si at det skal være tydelige forvaltningsmessige forskjeller i henholdsvis prioriterte rovviltområder og prioriterte beiteområder. Rovviltet gis tydelig prioritet innenfor rovviltprioriterte områder og at det skal praktiseres en høy terskel for tillatelse til uttak av rovvilt i slike områder. Tilsvarende skal det være en lav terskel utenfor prioriterte rovviltområder hvor felling er det hovedsakelige skadeforebyggende tiltaket. For ulv har det blitt fastsatt et nasjonalt forvaltningsområde for ynglende ulv (ulvesonen) i deler av region 4 (Oslo, Akershus og Østfold) og region 5 (Hedmark), jf. rovviltforskriften § 2 d.

Miljødirektoratet legger til grunn at den nasjonalt fastsatte ulvesonen, som vedtatt av Stortinget og fastsatt i forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt § 2 d, og implementering av dette i den regionale forvaltningsplanen for rovvilt som vedtatt av rovviltnemnda i region 4 og 5, ivaretar de hensyn som er nedfelt i naturmangfoldloven § 12. Dette innebærer at avgrensningen av forvaltningsområder er foretatt ut fra en samlet vurdering og avveining, og forventes å gi de beste samfunnsmessige resultater.

Generelt om ulv som opptrer i nærhet av mennesker og/eller bebyggelse:

En ulv (eller annet rovvilt) kan på samme måte som alle andre ville dyr, passere nært bebyggelse. Det er naturlig at de kan komme i nærheten av gårder, hus eller annen bebyggelse, gå over jorder og langs veier når de beveger seg gjennom reviret eller når de er på vandring. Ofte kan de unngå å bli oppdaget gjennom hvordan de bruker terrenget, eller ved å være mer aktive på kveld, natt eller tidlig morgen da risikoen for å oppdages er mindre. Å ferdes i tettere vegetasjon, bak steinblokker eller å benytte seg av høydeforskjeller i terrenget er noen eksempler på hvordan ville dyr kan passere ubemerket forbi også på dagtid. Noen ganger vil de passere på mer åpne flater og dermed

kunne oppdages, men det er heller ikke noe som generelt sett regnes som "unormalt". Et større antall ulver i områder hvor det er tettere med gårder og mennesker vil generelt kunne oppdages oftere enn ulver i mer urørt terreng.

Når Miljødirektoratet, ved vårt feltpersonell Statens naturoppsyn (SNO), mottar henvendelser om roviltindivider nær bebyggelse eller mennesker, vil det ut fra den første kontakten og i samråd med den som melder fra, vurderes om besøk på plassen er aktuelt. Dersom det er gjentakende besøk eller lengre opphold, er undersøkelse av situasjonen på plassen høyt prioritert. At ville dyr opptrer nær mennesker eller bebyggelse innebærer ikke automatisk at situasjonen er farlig eller at adferden er unormal, selv om den kan være uønsket. Det vil derfor foretas en vurdering av situasjonen, hvor flere ulike faktorer vil spille inn. I slike tilfeller vil både dyrets atferd på stedet og reaksjon dersom personer nærmer seg vurderes. Så lenge ulven viker unna mennesker anses situasjonen sjelden som farlig. Den kan likevel oppleves som ubehagelig av de som bor der, særlig om ulven kommer tilbake gjentatte ganger eller oppholder seg på stedet over lengre tid. I slike tilfeller kan det også være aktuelt å undersøke nærområdet. Ofte er det noe som trekker dyret til plassen som er årsaken til besøkene, f. eks. slakteavfall fra elgjakt, reveåter eller andre matkilder. Dette inkluderer også tilstedeværelse av byttedyr eller tilfeller hvor rovdyrene har tatt byttedyr nært bebyggelse. Situasjonen kan i mange tilfeller løses gjennom å fjerne eller flytte det som trekker dyret dit. Avhengig av situasjonen vil andre tiltak vurderes, inkludert skremmeforsøk og felling.

Det er ikke uvanlig at SNO gjennomfører slike besøk og vurderinger knyttet til bjørn i løpet av våren og sommeren, men liknende henvendelser på ulv forekommer mer sjelden.

Om Slettåsreviret:

Slettåsreviret ble registrert første gang vinteren 2009/2010 som revirmarkerende par. Siden 2010/2011 har det blitt registrert yngling i reviret hvert år. Samme tisper har vært i reviret i hele perioden, mens nåværende hann ble registrert i reviret første gang 2012/2013. Reviret ble registrert som grenserevir i 2013/2014 og 2014/2015, med majoriteten av leveområdet i Norge. I 2015/2016 var reviret helnorsk og det ble påvist yngling. Så langt i inneværende overvåkingsperiode og ved radiomerking av ulver i reviret er det påvist yngling også i 2016/2017. Flokken består vinteren 2016/2017 anslagsvis av ni ulver, hvorav lederhannen og fire valper født i 2016 ble merket med GPS-sendere 13.-14. februar 2017 og ledertippen ble merket 24. februar 2017. GPS-data fra de merkede ulvene har påvist ulvene også på svensk side og reviret vil regnes som grenserevir i 2016/2017.

Miljødirektoratet ved SNO har mottatt henvendelser om observasjoner av ulv i nærhet av bebyggelse og ved hus relatert til Slettåsreviret hvert år etter at reviret ble etablert i 2009/2010. I hovedsak gjelder det sporobservasjoner fra ulvers passeringer nattetid, men det er også henvendelser knyttet til byttedyr tatt av ulv nært vei eller bebyggelse. Det er også dokumentert revirmarkeringer på eller i nærhet av gårdstun, jorder og boliger i forbindelse med sporinger. I all hovedsak er dette også fra aktivitet nattetid. I februar/mars 2015 ble det dokumentert spor av ulvene gjentatte ganger ved, og til dels inne på samme gårdstun i Trysil under en avgrenset periode. Det ble vurdert at blant annet etterbyrd fra kalving sannsynligvis hadde tiltrukket ulvene til gården. Det ble forberedt for, men ikke gjennomført, skremmeforsøk da ulvene ikke oppholdt seg på plassen lenge nok for å gjennomføre ett vellykket skremmeforsøk. Det ble gjennomført forsøk på merking av

lederparet i Slettås for å dels dokumentere atferd og bevegelsesmønster, dels for å effektivisere skremmeforsøk. Merkeforsøket mislyktes for ledertispen, mens lederhannen ble merket med GPS-sendere i mars 2015 og leverte data til slutten av juli 2015.

I januar 2017 mottok Miljødirektoratet oppdrag fra Klima- og miljødepartementet om å gjennomføre radiomerking av ulv innenfor ulvesonen. Slettåsreviret ble særlig utpekt for *"oppfølging i forbindelse med at lokalbefolkningen oppfatter at særlig ulvene i Slettåsreviret har en spesielt nærgående atferd mot mennesker"*. Lederhannen og fire valper i Slettås ble merket med GPS-sendere 13. - 14. januar, og samtlige ni ulver i Osdalsreviret ble merket med sendere 15.-16. januar. Ledertispen i Slettås ble merket 24. februar. Som en del av den videre oppfølgingen av oppdraget ble det også gjennomført studier i regi av Høyskolen i Innlandet (tidligere Høyskolen i Hedmark) og Norsk Institutt for Naturforvaltning (NINA) basert på GPS-data fra Slettåsreviret.

Informasjonen fra GPS-senderne i Slettåsreviret har ytterligere verifisert tidligere kjent kunnskap om Slettåsulvenes bevegelser basert på SNO sin oppfølging av meldinger (som vist til ovenfor), med økt detaljeringsgrad. De fleste sporløyper nært bebyggelse ble fanget opp av lokalbefolkningen og verifisert både ved feltbesøk fra SNO og ved data fra GPS-senderne og Miljødirektoratet legger til grunn at lokalbefolkningen oppdager slike bevegelser så langt sporforhold og vær tillater det. Miljødirektoratet viser her også til redegjørelse i vedtak 20. februar 2017 om tilfelle med tisperalp fra Slettås som beveget seg inn på gård og oppholdt seg nært gården ett par dager i januar/februar, samt gjennomført skremmeforsøk på dette dyret.

Høyskolen i Innlandet har analysert Osdalenreviret og Slettåsreviret sine bevegelser og atferd under januar og februar 2017 ved analyser av GPS-data kombinert med feltvirksomhet. Plasser hvor ulvene har oppholdt seg eller hvor de har passert gjentatte ganger, så kalte "cluster" ble besøkt og undersøkt i felt. For Slettåsreviret er resultatene basert på bevegelser i perioden 20. januar til og med 23. februar 2017. I denne perioden var ikke ledertispen merket, men det antas at lederparet denne tiden av året i stor grad går sammen. Dette gir en øyeblikksbilde av bevegelser i ett spesifikt år i ett spesifikt revir, og vil derfor si lite om ulver generelt. Likevel gir rapporten en god bakgrunn for vurdering av ulvene i Slettås- og Osdalsreviret sine bevegelser og atferd. Resultatene er presentert i Oppdragsrapport nr. 1 - 2017.

I Slettåsreviret var over halvparten av clustrene hvor aktivitet kunne avgjøres leier. Dette gjaldt også for Osdalen. I ca. 6 % av clustrene fant man rester av ulvedrepte byttedyr og ca. 8 % inneholdt matrester fra åteplasser eller slakteavfall, eller gamle bein fra tidligere ulvedrept elg. I denne perioden var 0,7 % av posisjoner nærmere enn 50 m og 1,9 % nærmere enn 100 m fra hus, og analysene viser at ulvene i reviret oppholdt seg lenger unna hus i dagslys enn om natten. Det har også i tidligere studier på ulv i Skandinavia blitt påvist at tidspunkt på døgnet er en viktig faktor for ulvers atferd i forhold til menneskelig infrastruktur. Cluster som inneholdt matrester var i gjennomsnitt nærmere hus enn andre cluster. Generelt oppholdt ulvene seg mellom 500 - 2000 m fra nærmeste hus. Rapporten viser til at mye av Slettåsulvenes valg av oppholdssted var påvirket av fordeling av elgkadaver i området og at nordlige deler av reviret er i vinterbeiteområde til elg. Basert på data fra denne perioden forklares ulvenes bevegelser i forhold til veier og boliger i området av mest sannsynlig av elgers områdebruk i vinterlandskapet samt tilgang til menneskeskapte matkilder. Annet som ble vurdert som sannsynlig påvirkningsfaktor, men som ikke var inkludert i de foreløpige analysene, var snøforhold og tilgang på brøytede veier. Det er

dokumentert fra før i Norge og i Sverige at ulver foretrekker å bruke veier når de forflytter seg gjennom landskapet, mest sannsynlig fordi det er energibesparende. Høyskolen i Innlandet anbefaler at atferden til Slettåsulvene også sammenlignes med andre ulveflokker i Skandinavia, basert på tilgjengelig GPS data fra andre revir.

NINA sin studie omfatter kun Slettåsreviret, hvor en type "nærhetsteknologi" brukes for å gi tettere posisjonering når ulvene beveger seg nærmere enn 500 m fra særskilte nærhetsenheter. Disse enhetene er plassert ut ved egnete plasser og boliger innenfor Slettåsflokkens leveområde, basert på tilbakemeldinger fra lokalbefolkningen og Trysil fellesforening. Studien pågår til og med 31. mars og en rapport vil komme i etterkant av dette. Det publiseres kart fortløpende på Trysil fellesforening sin hjemmeside fra de tilfeller da det registreres tettere sporløyper når ulvene er nært bebyggelse. Studien pågår til og med 31. mars og en rapport vil komme i etterkant av dette.

I mars måned, etter at Høyskolen i Innlandet avsluttet sin studie, har Slettåsulvene ved ett flertall tilfeller passert nært, gjennom eller kortvarig oppholdt seg inne på gårdstun mens de beveger seg gjennom leveområdet. For eksempel var de innom flere gårder og passerte gjennom et boligområde i Slettås natten til den 6. mars, og passerte ved og gjennom flere gårder natten til 8. mars. Den 22. mars ble det rapportert om at de ble funnet deler av en ulvedrept elgkalv i nær tilknytning til en gård i Røbuknappen/Lunner. GPS sporloggene fra merkete ulver i Slettåsreviret viste at drapsplassen var ca. 100 meter lenger inn i skogen. Sannsynligvis har en av de umerkede ulvene tatt med en del av byttedyret nærmere huset. Det finnes også mange eksempler på at ulvene har fulgt brøytet vei inn mot garder, men har gått av veien eller snudd for å så gå rundt gården.

Miljødirektoratets vurdering

Miljødirektoratet har vurdert tilgjengelig informasjon om ulvene i Slettås sine bevegelser og atferd. Det er utvilsomt slik at ulvene periodevis beveger seg inn på gårder og nært boliger. Dette er også kjent fra tidligere år, men synliggjort med høyere detaljeringsgrad ved GPS data. Likevel skjer majoriteten av disse tilfellene nattetid, og oppdages i ettertid når sporene blir observert. Faktiske synsobservasjoner er langt mer sjeldne. Vi har kun et tilfelle i år hvor en ulv har oppholdt seg så lenge og blitt observert gjentatte ganger under kort tid nær bolig at Statens naturoppsyn ble sendt ut for å vurdere eventuell unormal atferd. Dette var en tisperalp fra Slettåsreviret og det ble gjennomført skremmeforsøk og fjerning av slakteavfall som hadde virket tiltrekkende (se redegjørelse i vårt vedtak av 20. februar 2017). I øvrig har ikke ulvenes atferd vært sånn at det har vært aktuelt å gjennomføre skremmeforsøk i tilknytning til bebyggelse, som ofte er ett første trinn i vurdering av skadefelling av lite sky individer.

Foreløpige analyser av GPS data tilsier at de mest sannsynlige faktorene som påvirker ulvenes bevegelser er elgenes områdebruk, menneskeskapt matkilder nært bebyggelse, og eventuelt, men ikke analysert, tilgang på brøytete veier, skiløyper m.m. for energieffektive bevegelser gjennom landskapet. At ulver bruker veier, skiløyper eller annen infrastruktur som gjør forflytninger enklere i vinterlandskapet er også vel dokumentert i andre deler av ulvebestandens utbredelse. Analysene gir dog kun et øyeblikksbilde og konklusjonene bør også tolkes i lys av dette faktum. For en grundigere vurdering av Slettåsulvenes atferd i forhold til menneskelig infrastruktur og aktivitet bør data også sammenlignes med data fra andre revir i andre deler av bestanden. Slike analyser er også planlagt å gjennomføres i løpet av inneværende år.

Miljødirektoratet viser videre til redegjørelse under avsnitt om skadefelling om Klima- og miljødepartementets vurdering av naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c. På bakgrunn av tilgjengelig informasjon vurderer Miljødirektoratet at det ikke er grunnlag for å konkludere med at ulvene i Slettåsreviret utviser unormal atferd eller lite skyhet i en grad som medfører konkret risiko for personskade eller utgjør en reell trussel for mennesker. Miljødirektoratet vurderer dermed at bestemmelsen ikke kommer til anvendelse i dette tilfellet, og at det på dette tidspunkt ikke er grunnlag for å konkludere med at ulvenes atferd tilsier at felling vil være et nødvendig tiltak.

Miljødirektoratet har forståelse for at lokalbefolkning kan oppleve det å ha ulv i nærhet av bebyggelse og boliger som ubehagelig og/eller utrygt, selv om ulvenes atferd per se ikke er å vurdere som unormal under rådende forhold. Innsamling av data fra de radiomerkede ulvene vil fortsette og gir fortløpende informasjon om ulvenes bevegelser. Dette vil videre kunne gi grunnlag for fremtidig vurdering av ulv innenfor ulvesonen.

SNO har ansvar for overvåking og oppfølging av ulv i Norge, og følger med på bevegelsene til ulvene i Slettås, gjennom sporinger i området som del av den nasjonale overvåkingen, i tillegg til tilgjengelig GPS-data som samles. SNO har spesielt utdannet personell og hundeevipasjer som kan følge opp konkrete henvendelser på ulver som opptrer og oppholder seg i nærhet av mennesker og bebyggelse, og oppfølging av slike situasjoner vil prioriteres. Alle rovviltkontakters telefonnummer er tilgjengelige på www.naturoppsyn.no

Vedtak

Med hjemmel i rovviltforskriften § 13 første og siste ledd, avslår Miljødirektoratet søknad om skadefelling av samtlige ulver i Slettåsreviret i Trysil kommune.

Vedtaket kan påklages til Klima- og miljødepartementet innen 3 uker, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. En eventuell klage skal fremsettes for Miljødirektoratet, jf. § 32.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Yngve Svarte
avdelingsdirektør

Erik Lund
fung. seksjonsleder

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:

Klima- og

miljødepartementet

Fylkesmannen i Hedmark

Postboks 8013 Dep 0030 OSLO

Postboks 4034 2306 Hamar